

Lakiosasto

29.6.1998

Työeläkelaitoksille

**LAKI IKÄÄNTYNEIDEN TYÖTTÖMIEN TYÖLLISTYMISEDELLYTYSTEN
PARANTAMISESTA**

1

Yleistä

Eduskunta on hyväksynyt lain 55 vuotta täyttäneen työttömän työllistymisedellytysten parantamisesta. Vahvistettu laki (455/1998) on yleiskirjeen liitteenä. Laki on määräaikainen ja voimassa 1.7.1998 - 31.12.2000. Lailla halutaan varmistaa, ettei ikääntyneen pitkäaikais-työttömän vastaanottama uusi, enintään kymmenen kuukautta kestävä tilapäinen työ heikennä tai muuten vääristä sitä eläketurvaa, joka tällaisella henkilöllä on odotettavissa aikaisemman ansiotoimintansa perusteella. Ikääntynyt työtön voi näin ottaa vastaan myös aikaisempaa pienempipalkkaisemman tilapäisen työn, ja eläketurva säilyy aikaisemman työttömyyttä edeltäneen ansiotoiminnan tasoisena.

Eläketurvan säilyttäminen työttömyyttä edeltävän ansiotoiminnan tasoisena toteutetaan lain mukaan siten, että 55 vuotta täyttäneen henkilön työeläkkeen tuleva aika lasketaan sen ansiotason perusteella, joka hänellä oli ennen työttömyyttä. Tuleva aika ei siten liity uuteen, enintään kymmenen kuukautta kestäväan työ- tai virkasuhteeseen. Tuleva aika lasketaan kuitenkin uuden työn ansiotason perusteella, jos uusi työ jatkuu yli kymmenen kuukautta. Muuten tulevan ajan säännökset säilyvät ennallaan.

Jos uusi työ on yrittäjätoimintaa, uuden lain säännöksiä ei sovelleta.

Lisäksi lain mukaan uutta, enintään kymmenen kuukautta jatkuvaa työ- tai virkasuhdetta ei oteta huomioon laskettaessa jälkikarenssiaikaa. Näin tulevan ajan oikeus ennen työttömyyttä olleesta ansiotoiminnasta myös säilyy pitempään kuin aikaisemmin. Jälkikarenssiaika pitenee kuitenkin ainoastaan tämän erillislain soveltamispiiriin tulevien työsuhteiden kestoajalla.

Lakia sovelletaan sekä yksityisen että julkisen puolen työeläkkeitä määrittäessä.

Eläke lasketaan näin riippumatta siitä, jääkö työntekijä työsuhteen päätyttyä työkyvyttömyys-, työttömyys- tai yksilölliselle varhaiseläkkeelle taikka myönnetäänkö hänen jälkeensä perhe-eläke.

Lakiosasto

29.6.1998

2

Lain soveltamisedellytykset

Tuleva aika voimassa Jotta lakia voidaan soveltaa, on työttömällä oltava tulevan ajan oikeus voimassa jostain työ- tai virkasuhteesta taikka yrittäjätoiminnasta silloin, kun uusi työ- tai virkasuhde alkaa.

Lisäksi tuleva aika pitää lain voimaantulosäännöksen mukaan olla voimassa myös eläketapahtumahetkellä. Jos tuleva aika on ollut voimassa aikaisemmasta työ- tai virkasuhteesta taikka yrittäjätoiminnasta tilapäisen työ- tai virkasuhteen alkaessa, mutta se ei ole enää voimassa eläketapahtumahetkellä, erillislakia ei noudateta, vaan noudatetaan voimassa olevia normaaleja tulevan ajan säännöksiä.

Jos työtön on kuitenkin ennen tilapäisen työ- tai virkasuhteen alkamista jo työttömyyspäivärahan ns. lisäpäivillä ja hänellä on ollut tulevan ajan oikeus voimassa 1. lisäpäivänä, säilyy oikeus tulevaan aikaan eläketapahtumahetkeen saakka.

55 vuoden ikä Lakia sovelletaan henkilöön, joka on täyttänyt 55 vuotta ennen kuin uusi, enintään kymmenen kuukautta kestävä työ- tai virkasuhde alkaa. Työttömän ei siten tarvitse olla ns. lisäpäivillä oleva.

Työtön työnhakija Jotta uutta lakia voidaan soveltaa, henkilön on täytynyt olla 1.1.1998 jälkeen vähintään 30 päivää työttömänä työnhakijana työvoimatoimistossa. Työttömyysajan ei kuitenkaan tarvitse olla yhtenäinen jakso, mutta 30 työttömyyspäivää pitää olla kulunut ennen uuden tilapäisen työ- tai virkasuhteen alkamista. Tällöin ei edellytetä esimerkiksi sitä, että henkilöllä olisi oikeus saada tai että hän saisi työttömyyspäivärahaa.

Ajanjaksoon lasketaan vain sellainen työttömänä oloaika, joka sijoittuu sen työ- tai virkasuhteen taikka yrittäjätoiminnan jälkeen, johon tulevan ajan oikeus liittyy. Siten jos viimeiseen työ- tai virkasuhteeseen sisältyy esimerkiksi lomautuspäiviä, ei näitä lasketa 30 päivän jaksoon. Sen sijaan jos työ- tai virkasuhde päättyy lomautukseen ja sen vuoksi esimerkiksi TEL-työsuhde päätetään viimeiseen palkanmaksupäivään, otetaan TEL-työsuhteen jälkeen olleet lomautuspäivät huomioon 30 päivää laskettaessa edellyttäen, että henkilö on ilmoittautunut työvoimatoimistoon työnhakijaksi.

Edellytetty työttömyysaika lasketaan kalenteripäivinä eikä työttömyyspäivärahapäivinä. Siten yhden viikon työttömyysaika on seitsemän päivää vaaditusta 30 työttömyyspäivästä. Työttömyysaika aletaan laskea työvoimatoimistoon ilmoittautumispäivästä lukien.

Työttömyysaika todetaan eläkkeenhakijan oman, esimerkiksi eläkehakemuksessa esittämän selvityksen perusteella. Hakemuksessa ilmoi-

Lakiosasto

29.6.1998

tettu työttömyysaika varmistetaan työvoimaviranomaiselta puhelimitse. Kuitenkin silloin, jos eläkkeenhakijan rekisteritiedoista selvästi ilmenee, että hän on saanut työttömyyspäivärahoja tulevaan aikaan oikeuttavan työ- tai virkasuhteen taikka yrittäjätoiminnan ja 1.1.1998 jälkeen vähintään 30 päivää, ei erillistä varmistusta työvoimaviranomaiselta tarvita.

Työ- tai virkasuhde enintään 10 kuukautta

Lakia sovelletaan enintään kymmenen kuukautta kestävään työ- tai virkasuhteeseen, joka alkaa edellä tarkoitetun työttömyysajan jälkeen viimeistään 31.12.2000 tai päättyy aikaisintaan 1.7.1998. Tasan kymmenen kuukautta kestävään työ- tai virkasuhteeseen tuleva aika ei siten liity, mutta jos uusi työ- tai virkasuhde kestää päivänkin yli kymmenen kuukautta, tuleva aika liittyy siihen, jos tulevan ajan oikeuden edellytykset muutoin täyttyvät.

Henkilöllä voi olla myös useita erillislain soveltamisedellytykset täyttäviä työ- tai virkasuhteita, jotka voivat olla myös päivästä päivään peräkkäin ja jotka yhteensä jatkuvat yli kymmenen kuukautta. Työ- tai virkasuhteiden yhteiskestoajalla ei kuitenkaan ole merkitystä, kunhan mikään yksittäinen työ- tai virkasuhde ei ylitä kymmentä kuukautta.

Lain piiriin kuuluva työ- tai virkasuhde voi olla myös osa-aikainen, jolloin henkilö voi saada soviteltua päivärahaa palkkansa lisäksi.

Myös LEL:n ja TaEL:n mukaisissa työsuhteissa tarkastellaan työsuhteen pituutta eikä ansioiden määrää. Tähän on päädytty, jotta jo työsuhteen alkaessa tiedettäisiin, kuuluuko työsuhde tämän lain piiriin.

Työ- tai virkasuhteista, jotka täyttävät erillislain soveltamisedellytykset käytetään jäljempänä nimitystä tilapäinen työ- tai virkasuhde.

3

Tulevan ajan liittäminen

Jos lain soveltamisedellytykset täyttyvät, ei tuleva aika liity uuteen tilapäiseen työ- tai virkasuhteeseen, vaikka eläkepalkka siinä olisi parempi kuin vanhan työ- tai virkasuhteen taikka yrittäjätoiminnan eläkepalkka. Mitään edullisuusvertailuja ei siten tehdä. Tässä menettely on siten erilainen kuin velvoitetyösäännöstä sovellettaessa, jossa tuleva aika saattaa liittyä myös velvoitetyösuhteeseen, jos eläkepalkka siinä on parempi.

Uudet työskentelykaudet eivät myöskään kuluta jälkikarenssiaikaa, vaan työ- tai virkasuhde jatkaa jälkikarenssiaikaa koko työ- tai virkasuhteen kestoajalla. Siten erillislain soveltamispiiriin kuuluva työ- tai virkasuhteen kesto aika vähennetään tulevan ajan työ- tai virkasuhteen

Lakiosasto

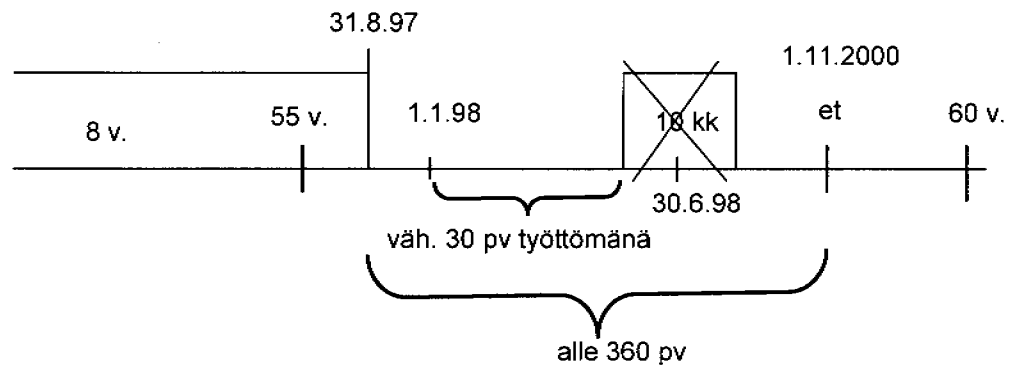
29.6.1998

taikka yrittäjätoiminnan päättymisen ja eläketapahtuman välisen ajan päivien lukumäärästä. Aikoja laskettaessa katsotaan kuukaudessa olevan 30 päivää. Myös jälkikarenssin osalta menettely eroaa velvoite-työstä, jossa kuuden kuukauden velvoitetyösuhteen jälkeen jälkikarens-siajan laskenta alkaa alusta.

Esimerkki 1

Tähän perusesimerkkikuvaan on otettu mukaan kaikki erillislain sovel-tamisedellytykset. Myöhemmissä esimerkkikuvissa oletetaan, että so-veltamisedellytykset täyttyvät, joten niitä ei ole enää merkitty kuviin.

Kymmenen kuukauden työ- tai virkasuhteen yli vedetty rasti tarkoittaa sitä, että tilapäinen työ- tai virkasuhde ei kuluta jälkikarenssiaikaa eikä tuleva aika liity kyseiseen työ- tai virkasuhteeseen.

- tulevan ajan oikeus 8 v. työ- tai virkasuhteen taikka yrittäjätoiminnan perusteella
- laskutapa:

2000	10	30
1997	9	1

$$3 \quad 1 \quad 29 + 1 = 1140 \text{ pv}$$

$$\begin{array}{r} 1140 \\ - 500 \end{array} \text{ tt.pv.raha}$$

$$\begin{array}{r} 640 \\ - 300 \end{array} \text{ 10 kk työ- tai virkasuhde}$$

340

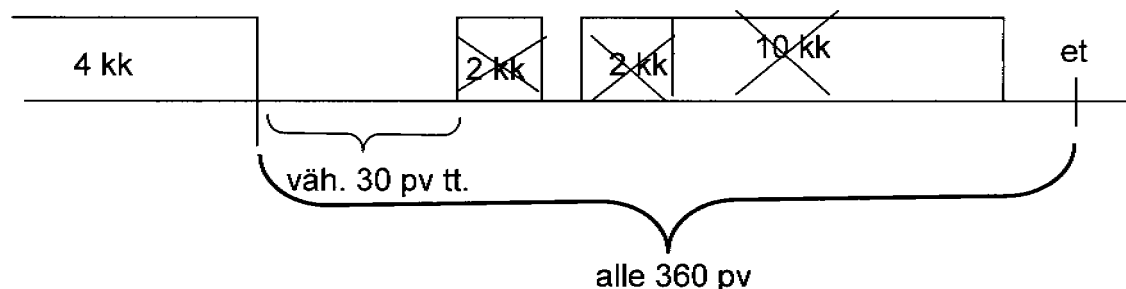
Merkitystä ei ole myöskään sillä, kuinka pitkä työ- tai virkasuhde taikka yrittäjätoiminta työttömällä oli ennen työttömäksi tuloaan, kunhan tuleva aika siitä vain on voimassa tilapäisen työ- tai virkasuhteen alkaessa ja eläketapahtumahetkellä. Siten lain soveltamisedellytykset täyttävä tilapäinen työ- tai virkasuhde voi olla pidempi kuin se työ- tai virkasuhde, johon tuleva aika liittyy. Tuleva aika tulee siten liitettäväksi esimerkiksi kuukauden pituiseen työ- tai virkasuhteeseen, jos tuleva aika siitä on voimassa tilapäisen työ- tai virkasuhteen alkaessa ja eläketapahtumahetkellä.

Lakiosasto

29.6.1998

Henkilöllä voi myös olla useita lain edellytykset täyttäviä työ- tai virkasuhteita. Tällöin jokaisen työ- tai virkasuhteen osalta katsotaan erikseen soveltuuko laki siihen. 30 päivän työttömyysedellytyksen pitää täytyä kuitenkin vain kerran sellaisen työ- tai virkasuhteen jälkeen, johon tuleva aika liittyy. Jos lain soveltamisedellytykset täyttyvät, ei tuleva aika liity mihinkään näistä työ- tai virkasuhteista, vaan se liittyy edelleen työttömyyttä edeltävään työ- tai virkasuhteeseen taikka yrittäjätoimintaan.

Esimerkki 2

- tulevan ajan oikeus 4 kk työ- tai virkasuhteen taikka yrittäjätoiminnan perusteella

Tuleva aika sammuu tilapäisen työ- tai virkasuhteen jälkeen

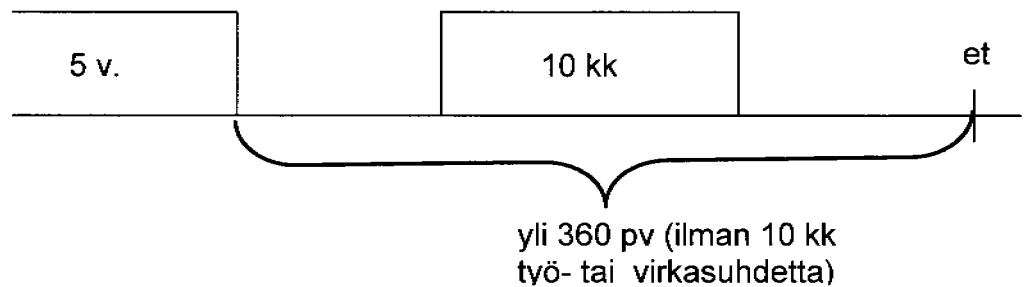
Lain voimaantulosäännöksessä on erityissäännös sitä tilannetta varten, jossa uusi tilapäinen työ- tai virkasuhde täyttää kaikki lain soveltamisedellytykset, mutta tämän työ- tai virkasuhteen jälkeen edellisen työ- tai virkasuhteen jälkikarenssiaika kuluu umpeen ennen eläketapahtumaa. Tällöin henkilöllä ei enää eläketapahtumahetkellä ole voimassa tulevan ajan oikeutta työttömyyttä edeltävästä työ- tai virkasuhteesta taikka yrittäjätoiminnasta. Tällainen tilanne voi olla esimerkiksi silloin, kun henkilöllä on työ- tai virkasuhteen jälkeen niin pitkiä päivärahattomia aikoja, ettei hänellä ole tulevan ajan oikeutta enää eläketapahtumahetkellä.

Voimaantulosäännöksen mukaan erillislakia ei tällöin sovelleta. Koska lakia ei sovelleta, noudatetaan normaaleja tulevan ajan säännöksiä. Siten tuleva aika voi liittyä tilapäiseen työ- tai virkasuhteeseen. Tällöin tilapäinen työ- tai virkasuhde ei jatka jälkikarenssiaikaa.

Lakiosasto

29.6.1998

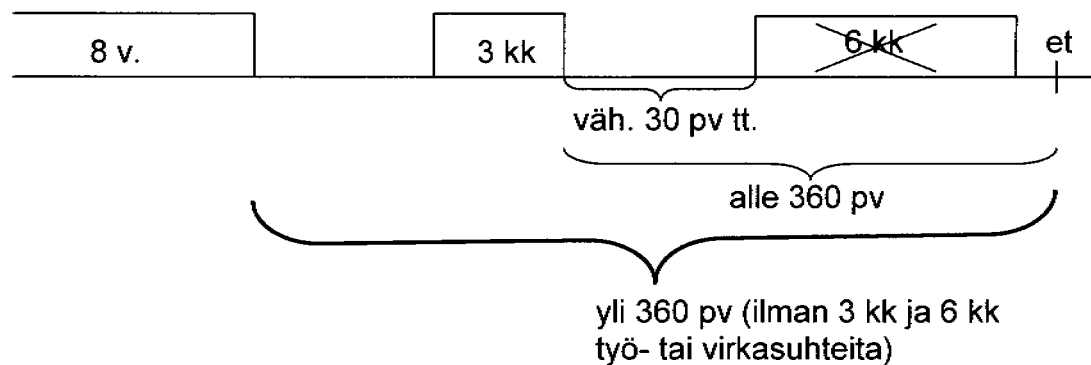
Esimerkki 3

- erillislakia ei sovelleta
- tuleva aika liittyy tilapäiseen 10 kk työ- tai virkasuhteeseen

Kun henkilöllä on useita tilapäisiä työ- tai virkasuhteita ja tulevan ajan oikeus on sammunut jonkun tilapäisen työ- tai virkasuhteen jälkeen, voi erillislaki tulla kuitenkin sovellettavaksi, jos sen edellytykset täyttyvät jonkun työ- tai virkasuhteen jälkeen. Tämä on mahdollista toisin sanoen silloin, kun henkilö on jonkun työ- tai virkasuhteen jälkeen ollut työttömänä työnhakijana työvoimatoimistossa vähintään 30 päivää, hänellä on tulevan ajan oikeus voimassa kyseisestä edellisestä työ- tai virkasuhteesta ja hän on täyttänyt 55 vuotta ennen uuden tilapäisen työ- tai virkasuhteen alkamista. Tällöin erillislaki suojaa tulevan ajan säilymistä siinä työ- tai virkasuhteessa, josta se vielä on voimassa.

Esimerkki 4

- tuleva aika erillislain perusteella 3 kk työ- tai virkasuhteeseen

Lakiosasto

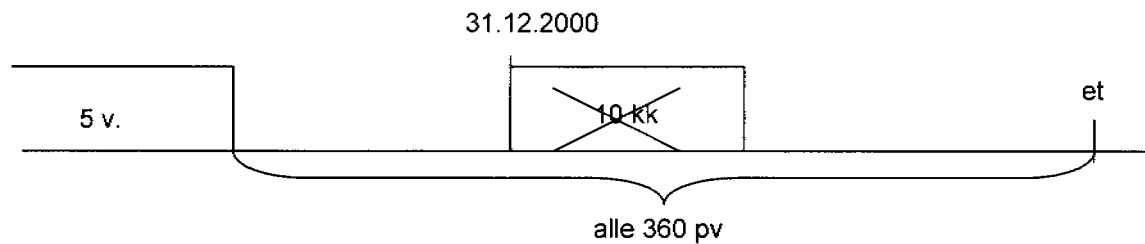
29.6.1998

4

Voimassaolo

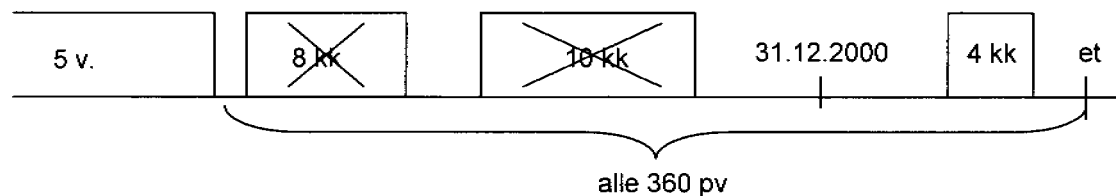
Määräaikainen laki on voimassa 1.7.1998 - 31.12.2000 ja sitä sovelletaan eläkkeisiin, joissa eläketapahtuma sattuu lain tultua voimaan. Lakia voidaan kuitenkin soveltaa myös eläkkeeseen, jossa eläketapahtuma sattuu lain voimassaolon jälkeen. Tämä on mahdollista, jos erillislaissa tarkoitettu työ- tai virkasuhde on alkanut lain voimassa ollessa eli viimeistään 31.12.2000.

Esimerkki 5

- erillislakia sovelletaan 10 kk työ- tai virkasuhteeseen

Esimerkki 6

- erillislakia sovelletaan 8 kk ja 10 kk työ- tai virkasuhteisiin, mutta ei 4 kk työ- tai virkasuhteeseen
- tuleva aika 5 v työ- tai virkasuhteeseen taikka yrittäjätoimintaan
- jos 4 kk työ- tai virkasuhde olisi 6 kk, tuleva aika liittyisi siihen

5

TEL:n tasoituspalkka

Määräaikainen erillislaki vaikuttaa myös TEL:n tasoituspalkkasäännöksen soveltamiseen. Jos tuleva aika liittyy ennen työttömyyttä olleeseen työ- tai virkasuhteeseen, joka on alle kuusi kuukautta pitkä, tulee tasoituspalkkasäännös sovellettavaksi. Tasoituspalkan laskentaan ei tällöin kuitenkaan oteta lainkaan mukaan tämän erillislain edellytykset täyttäviä työ- tai virkasuhteita. Koska nämä työ- tai virkasuhteet eivät myöskään kuluta jälkikarenssiaikaa, tarkastelujakso määritellään siten, että eläketapahtumasta taaksepäin lasketaan 360 päivää erillislain mukaiset työ- tai virkasuhteet työsuhteajasta vähentäen ja sitä edeltävä vuoden ajanjakso.

Lisäpäivätilanteessa tarkastelujakso pitenee siten, että se lasketaan ensin eläketapahtumasta taaksepäin 1. lisäpäivään sekä siitä jälkikarenssiaika ja yksi vuosi edelleen taaksepäin. Tällöin 12 kuukauden työ-

Lakiosasto

29.6.1998

suhdeaikaan tulevat vain ne työsuhteet, jotka eivät ole tämän lain soveltamisedellytykset täyttäviä. (Tiedote 4/98)

6

LEL- ja TaEL-työsuhteet

Myös LEL:ssä ja TaEL:ssa katsotaan työsuhteen todellista kestoä tar- kasteltaessa sitä, soveltuuko erillislaki tilapäiseen työsuhteeseen vai ei. Työsuhteesta saatavilla ansioilla ei siten ole merkitystä.

Eläketurvakeskuksen työsuhderekisterissä on LEL - ja TaEL -ansioista kuukausikohtaiset tilitystiedot. Jos samalta työnantajalta on tilityskuukausia peräkkäin yli kymmenen, on selvitettävä työsuhteen tarkka kesto- aika. Jos työnantajatiedot ovat puutteellisia, LEL Työeläkekassa aut- taa tietojen saannissa.

Erillislain soveltamispiiriin kuuluva LEL- tai TaEL- työsuhde pidentää lähtökohtaisesti LEL:n 540 ja TEL:n 360 päivän karenssiä siten, että yksi tilityskuukausi vastaa yhtä kuukautta eli 30 päivää. Tällöin on kuitenkin syytä selvittää työttömyyspäivärahojen maksuajankohdat, jotta saman ajan perusteella jälkikarenssiä ei pitäisi kahteen kertaan. Työsuhteen tarkempi kestoäika selvitetään vain erityisistä syistä.

7

Muita vaikutuksia

Eläkkeen karttuminen Vaikka erillislaki estää tulevan ajan liittymisen tilapäiseen työsuhteeseen, karttuu työsuhteesta kuitenkin eläkettä normaalien karttumapro- senttien mukaisesti eli yksityisellä sektorilla 1,5 prosenttia vuodessa sitä edeltävän vuoden loppuun saakka, jolloin työntekijä täyttää 60 vuotta ja tämän jälkeen 2,5 prosenttia.

Soviteltu päivärahä Tilapäinen työ- tai virkasuhde voi olla myös osa-aikainen ja henkilö voi saada työsuhteen aikana sovittelua päivärahää. Koska myös sovittelu päivärahapäivä voi olla työttömyyseläkkeessä eläketapahtumahetki, voi käydä niin, että eläketapahtuma sattuu keskelle osa-aikatyötä. Tällöin eläkettä karttuu normaalisti eläketapahtumaan saakka, kun taas eläke- tapahtuman jälkeiseltä palvelusajalta eläkettä ei enää kartu.

Osa-aikaeläkkeen vakiintunut ansiotaso

Erillislain piiriin kuuluva tilapäinen työ- tai virkasuhde otetaan huomioon osa-aikaeläkkeen edellytyksenä olevan 12/18 -säännön täyttymisessä. Tämä johtuu siitä, että työskentely on peruseläkkeeseen oikeuttavaa. Koska osa-aikaeläkettä määrättäessä vakiintuneena ansiotasona pide- tään sitä eläkkeen perusteena olevaa palkkaa, jonka perustetta mää- rätessä otettaisiin huomioon tuleva aika, ei vakiintunut ansiotaso mää-

Lakiosasto

29.6.1998

räydy tilapäisen työ- tai virkasuhteen perusteella. Vakiintunut ansiotaso määräytyy sen aiemman työ- tai virkasuhteen perusteella, johon tuleva aika liittyy.

ELÄKETURVAKESKUS

Seppo Pietiläinen
Riitta Korpiuoma

No 455/1998

Laki

55 vuotta täyttäneen työttömän työllistymisedellytysten parantamisesta

Annettu Naantalissa 18 päivänä kesäkuuta 1998

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Sen estämättä, mitä työntekijäin eläkelain (395/1961) 6 a ja 6 b §:ssä, lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelain (134/1962) 7 ja 7 a §:ssä, merimieseläkelain (72/1956) 12 a ja 12 b §:ssä ja valtion eläkelain (280/1966) 5 a ja 5 b §:ssä säädetään sekä kunnallisen eläkelaitoksen eläkesäännön 4 §:n 4—8 momentissa ja 4 a §:ssä määrätään, tulevaa aikaa ei lueta eläkkeeseen oikeuttavaksi enintään kymmenen kuukautta jatkuneen työ- tai virkasuhteen perusteella, jos

1) tulevan ajan oikeus mainittujen lakien tai eläkesäännön kohtien mukaan on voimassa muusta työ- tai virkasuhteesta taikka yrittäjätoiminnasta sanotun enintään kymmenen kuukautta jatkuneen työ- tai virkasuhteen alkaessa,

2) työntekijä tai viranhaltija on vähintään 55-vuotias sanotun enintään kymmenen kuukautta jatkuneen työ- tai virkasuhteen alkaessa,

3) työntekijä tai viranhaltija on ollut työttömänä työnhakijana työvoimatoimistossa vähintään 30 päivää sekä 1 kohdassa tarkoitetun tulevaan aikaan oikeuttavan työ- tai virkasuhteen taikka yrittäjätoiminnan päättymisen että 1 päivän tammikuuta 1998 jälkeen ja

4) edellä 1 kohdassa tarkoitettu enintään kymmenen kuukautta jatkunut työ- tai virkasuhde on alkanut 3 kohdassa tarkoitetun työttömyysajan jälkeen; lisäksi edellytetään, että työsuhde päättyy aikaisintaan 30 päivän kesäkuuta 1998 jälkeen tai alkaa viimeistään 31 päivänä joulukuuta 2000.

Työntekijän tai viranhaltijan on esitettävä selvitys 1 momentin 3 kohdassa tarkoitetusta työttömyysajasta eläkehakemuksen yhteydessä.

2 §

Edellä 1 §:ssä tarkoitettua enintään kymmenen kuukautta jatkunutta työ- tai virkasuhdetta ei oteta huomioon laskettaessa 1 §:ssä mainituissa lakien tai eläkesäännön kohdissa tarkoitettua 360 tai 540 päivää.

3 §

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä heinäkuuta 1998 ja se on voimassa 31 päivään joulukuuta 2000.

Tätä lakia sovelletaan eläkkeisiin, joissa eläketapahtuma sattuu tämän lain tultua voimaan.

Tämän lain voimassaolon jälkeen tätä lakia sovelletaan kuitenkin edelleen 1 §:ssä tarkoitettuihin enintään kymmenen kuukautta jat-

kuneisiin työ- tai virkasuhteisiin, jotka ovat alkaneet tämän lain ollessa voimassa.

Tätä lakia ei kuitenkaan sovelleta, jos työntekijällä tai viranhaltijalla ei ole tämän

lain 1 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettua tulevan ajan oikeutta muusta työ- tai virkasuhteesta taikka yrittäjätoiminnasta eläketapahtumahetkellä.

Naantalissa 18 päivänä kesäkuuta 1998

Tasavallan Presidentti

MARTTI AHTISAARI

Sosiaali- ja terveysministeri *Sinikka Mönkäre*